

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työntekijän eläkelain mukaisen vakuutusmaksun tilapäisestä alentamisesta vuonna 2020

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan annettavaksi laki työntekijän eläkelain mukaisen vakuutusmaksun tilapäisestä alentamisesta vuonna 2020. Työeläkevakuutusyhtiöiden työntekijän eläkelain mukaisen vakuutusmaksun työnantajan maksuosuutta alennettaisiin tilapäisesti 2,6 prosenttiyksikköä. Maksunalennus olisi voimassa 1 päivästä toukokuuta 31 päivään joulukuuta 2020. Eläkesäätiöiden, eläkekassojen ja Merimieseläkekassan vuosimaksun osalta alennettaisiin vastaavasti vuosimaksun tasausosaa. Vakuutusmaksun alennus kohdistuisi työnantajan osuuteen työeläkevakuutusmaksusta eikä alennuksella olisi vaikutusta työntekijän työeläkevakuutusmaksuun.

Maksunalennuksesta aiheutuva tasausvastuun pienentyminen kuoletettaisiin korottamalla työeläkevakuutusyhtiöiden perimän työntekijän eläkelain mukaisen vakuutusmaksun työnantajan maksuosuutta sekä eläkesäätiöiden, eläkekassojen ja Merimieseläkekassan perimän vuosimaksun tasausosaa tilapäisesti vuosina 2022–2025.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian ja se olisi voimassa vuoden 2025 loppuun.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	3
1.2 Valmistelu	3
2 Nykytila ja sen arviointi.....	3
3 Tavoitteet	6
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	6
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	6
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	7
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	7
5 Säännöskohtaiset perustelut.....	8
5.1 Laki työntekijän eläkelain mukaisen vakuutusmaksun tilapäisestä alentamisesta vuonna 2020.....	8
6 Lakia alemman asteinen sääntely	10
7 Voimaantulo	10
LAKIEHDOTUS	11
Laki työntekijän eläkelain mukaisen vakuutusmaksun tilapäisestä alentamisesta vuonna 2020.....	11

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Koronaviruksen leviämisen estämiseksi ja hidastamiseksi Suomessa ja maailmalla tehtyjen ja tehtävien torjuntatoimenpiteiden seurauksena Suomen talous on ajautunut tilanteeseen, joka vaarantaa laajasti yritystoiminnan toimintaedellytykset, työllisyyden ja ihmisten toimeentulon. Tämän vuoksi Elinkeinoelämän Keskusliitto EK, Kuntatyönantajat KT, Suomen Ammattiliittojen keskusjärjestö SAK, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ja Akava tekivät 18.3.2020 yhdessä esityksen maan hallitukselle tarvittavista toimita, joilla alennetaan työllistämisen kustannuksia, joustavoitetaan työlainsäädäntöä ja parannetaan työttömiksi tai lomautetuiksi joutuneiden pal-kansaajien sosiaaliturvaa.

Yhtenä ehdotuksena oli työnantajan työeläkevakuutusmaksujen tilapäinen alentaminen 2,6 prosenttiyksiköllä. Työntekijän työeläkemaksua ei muuteta. Tämä tarkoittaa tilapäistä poikkeamista maksumuutosten jäljempänä kuvatusta ns. 50/50-säännöstä. Tilapäinen alennus toteutettaisiin mahdollisimman nopeasti ja se olisi voimassa 31.12.2020 saakka.

Työmarkkinajärjestöjen esityksen mukaan maksun alentamiseen käytettäisiin työeläkerahastoihin sisältyvää eläkkeiden tasausosien puskuria. Puskuri kartutettaisiin uudestaan korottamalla työnantajan maksua tilapäisesti vuosina 2022–2025 siten, että tilapäisen alennuksen vaikutus kompensoidaan kokonaan.

Työmarkkinajärjestöjen ehdotuksessa todetaan lisäksi, että kun tehdään helpotuksia työeläkeyhtiöiden vakavaraisuussääntöihin ja alennetaan työnantajien eläkemaksuja, niin siltä ajalta eläkeyhtiöiden olisi syytä pidättäytyä asiakashyvitysten maksamiselta.

Tällä esityksellä toteutettaisiin hallituksen 20.3.2020 tekemän linjauksen mukaisesti työeläkevakuutusmaksun tilapäinen alentaminen työmarkkinajärjestöjen ehdotuksen pohjalta.

1.2 Valmistelu

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveystieteiden ministeriössä virkatyönä. Valmistelun yhteydessä on epävirallisesti kuultu seuraavia tahoja: valtiovarainministeriö, Eläketurvakeskus, Finanssivalvonta, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Suomen Ammattiliittojen keskusjärjestö SAK, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK, Akava, Työeläkevakuuttajat TELA ry, Finanssiala, Eläkesäätiöyhdistys – ESY ry ja Merimieseläkekassa.

Asian kiireellisyyden vuoksi hallituksen esityksestä ei ole järjestetty varsinaista lausuntokierrosta.

2 Nykytila ja sen arviointi

Työntekijän eläkelain (395/2006) mukainen työeläkevakuutusmaksu koostuu työnantajan ja työntekijän maksusta. Työeläkevakuutusmaksun määräytymiseen vaikuttaa se, missä eläkelaitoksessa eläketurva on järjestetty. Työnantaja voi järjestää työntekijän eläkelain mukaisen eläketurvan työntekijöilleen työeläkevakuutusyhtiössä, eläkesäätiössä tai eläkekassassa.

Jos työnantaja on valinnut eläketurvan järjestämisen työeläkevakuutusyhtiössä, työeläkevakuutusmaksu lasketaan työeläkevakuutusyhtiöiden hakemuksesta sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön

vahvistamien laskuperusteiden mukaisesti. Maksu vahvistetaan vuosittain. Vakuutusmaksun laskuperusteet on haettava ja vahvistettava ennen vakuutusvuoden alkamista. Lain mukaan työeläkevakuutusyhtiöiden on toimittava yhteistyössä laskuperusteita laadittaessa, ja käytännössä työeläkevakuutusmaksu määräytyykin kaikissa työeläkevakuutusyhtiöissä samoin perustein. Työeläkevakuutusyhtiöt voivat kuitenkin tietyin edellytyksin antaa asiakasyrityksilleen asiakas-hyvityksiä toimintansa ylijäämästä, minkä johdosta työnantajan työeläkevakuutusmaksu voi olla eri suuruinen eri työeläkevakuutusyhtiöissä. Vakuutusmaksut määrätään etukäteen ja ne on lain mukaan määriteltävä vakuutetut edut turvaavalla tavalla. Tämän turvaavuusperiaatteen vuoksi ylijäämän syntyminen on mahdollista. Lain mukaan ylijäämästä kohtuullinen osuus on palautettava asiakkaille eli vakuutuksenottajille asiakas-hyvityksinä. Asiakas-hyvitysten suuruus riippuu eläkkeiden toimeenpanosta kertyvästä niin sanotusta hoitokustannusylijäämästä ja eläkeyhtiön vakavaraisuudesta.

Sosiaali- ja terveysministeriö on työeläkevakuutusyhtiöiden hakemuksesta vahvistanut työntekijän eläkelain mukaisen vakuutusmaksun laskuperusteet vuodelle 2020 15.11.2019 ja 27.11.2019 tekemillään päätöksillä. Vuoden 2020 vahvistettu työeläkevakuutusmaksun perusmaksu on 25,3 prosenttia. Kunkin työnantajan lopulliseen maksuun vaikuttavat tähän perusmaksuun annetut, työnantajan koosta ja työeläkevakuutusyhtiön asiakas-hyvityksistä riippuvat alennukset. Lisäksi suurien työnantajien työkyvyttömyyseläkeriski otetaan huomioon maksua alentavana tai korottavana tekijänä.

Vakuutuslainsäädännön (1164/1992) mukaisen eläkekassan on myös haettava vakuutusmaksujen ja vastuuvielan laskuperusteille sosiaali- ja terveysministeriön vahvistus työntekijän eläkelain 166 §:n nojalla. Eläkekassa vastaa eläketurvan hoitamisesta, minkä vastineeksi se perii vakuutusmaksua. Eläkekassan Finanssivalvonnan vahvistamissa säännöissä voi olla määräyksiä siitä, miten kunkin osakkaan osuus kokonaismaksusta määräytyy. Eläkekassan säännöissä voi olla osakasta velvoittava määräys lisämaksuvelvollisuudesta, jonka nojalla kassan osakkaat voivat tarvittaessa joutua suorittamaan lisämaksua kassalle. Lisämaksu voi olla enintään tilikaudelta perittävän vakuutusmaksun suuruinen.

Myös eläkesäätiö on vastuussa eläketurvan hoitamisesta, minkä vastineeksi se perii työnantajalta kannatusmaksuja. Eläkesäätiössä työnantaja on vastuussa eläkesäätiön taloudesta omaan konkurssiinsa asti. Kannatusmaksun suuruus määräytyy eläkesäätiölain (1774/1995) mukaan. Eläkesäätiön työnantajan on suoritettava kannatusmaksuja tai asetettava eläkevastuun katteeksi vakuuksia vastuuvajauksen täyttämiseksi vähintään siten, että ne yhdessä eläkesäätiön muiden tuottojen kanssa riittävät kattamaan eläkemenon, eläkesäätiön muut kulut sekä eläkevastuun vuotuisen muutoksen. Kannatusmaksuja on suoritettava rahana vähintään määrä, joka tarvitaan eläkesäätiön maksuvalmiuden ylläpitämiseen. Eläkesäätiön Finanssivalvonnan vahvistamissa säännöissä on määräyksiä siitä, miten tasaavaa kirjanpitojärjestelmää noudattavien säätiöiden kannatusmaksu ositetaan työnantajille.

Eläkekassojen ja -säätiöiden vakuutus- ja kannatusmaksuja voidaan pienentää näiden eläkelaitosten menestyessä ja niitä on korotettava, jos laitos menestyy heikosti. Niin kutsuttu ylikate voidaan tietyin edellytyksin palauttaa työnantajalle. Eri eläkekassoissa ja eläkesäätiöissä maksuprosentti ei ole yhteneväinen.

Työntekijän työeläkevakuutusmaksu määräytyy kaikissa eläkelaitosmuodoissa samalla tavalla työntekijän eläkelain 153 §:n mukaisesti. Työntekijän työeläkevakuutusmaksu on 4,2 prosenttia lisätyn puolella siitä prosenttimäärästä, jolla työntekijän eläkelain mukaisen vakuutuksen keskimääräinen työeläkevakuutusmaksu prosentteina palkasta ylittää luvun 18,2. Säännöksestä ilmenee niin sanottu 50/50-sääntö, jonka mukaan työeläkevakuutusmaksun määrän muutokset

kohdistetaan puoliksi työnantajan maksuosuuteen ja puoliksi työntekijän työeläkevakuutusmaksuun. Keskimääräinen työeläkevakuutusmaksu lasketaan ottaen huomioon työeläkevakuutusyhtiöiden maksamat asiakashyvitykset. Keskimääräinen työeläkevakuutusmaksu vuonna 2020 on 24,4 prosenttia. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella säädetään vuosittain seuraavana kalenterivuonna sovellettava työntekijän työeläkevakuutusmaksuprosentti. 53–62-vuotiaat työntekijät maksavat vuosina 2017–2025 1,5 prosenttiyksiköllä korotettua työntekijän työeläkevakuutusmaksua sen vastineeksi, että heille myös karttuu eläkettä korkeammalla karttumaprozentilla kyseisinä vuosina. Tästä siirtymäajan korotetusta karttumasta ja maksusta säädetään työntekijän eläkelain muuttamisesta annetun lain voimaanpanolain (71/2016) 4 §:ssä. Vuonna 2020 työntekijän työeläkevakuutusmaksu on alle 53-vuotiailla ja 63 vuotta täyttäneillä 7,15 prosenttia ja 53–62-vuotiailla 8,65 prosenttia.

Merenkulkualan työntekijät vakuutetaan Merimieseläkekassassa merimieseläkelain (1290/2006) mukaisesti. Merimieseläkelain 141 §:n mukaan sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa eläkekassan hakemuksesta työnantajan eläkevakuutusmaksuprosentin. Vuodelle 2020 vahvistettu työnantajan keskimääräinen eläkevakuutusmaksu on 11,4 prosenttia. Työntekijän eläkelakia vastaava työntekijöiden maksuosuus huomioiden keskimääräinen eläkevakuutusmaksu on yhteensä 19 prosenttia työansioista. Valtio osallistuu merimieseläkelain mukaisten eläkkeiden rahoitukseen maksamalla 31 prosenttia vuoden 2020 eläkemenosta ja vuodesta 2021 alkaen 29 prosenttia vuotuisesta eläkemenosta.

Yrittäjiä, maatalousyrittäjiä ja apurahansaajia koskevat omat eläkelakinsa, joissa säädetään vakuutusmaksujen määräämisestä. Sekä yrittäjän eläkelain (1272/2006) että maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006) mukaan maksuprosenttiin tulee vastata työntekijän eläkelain mukaisen vakuutuksen keskimääräistä työeläkevakuutusmaksua prosentteina palkoista. Vakuutusmaksuprosentit annetaan vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Työeläkevakuutusmaksu sisältää tasausosan, jolla katetaan kunakin maksuvuonna työeläkevakuuttajien yhteisellä vastuulla oleva rahastoimaton eläkemeno. Tasausvastuu on työeläkevakuutusyhtiöiden ja eläkekassojen vastuuvelkaan ja eläkesäätiöiden eläkevastuuseen sisältyvä eläkkeen tasausosien eläkejärjestelmän tasoinen puskuri. Eläkkeen tasausosat kustannetaan eläkelaitosten kesken yhteisesti Eläketurvakeskuksen tekemän kustannustenjakoselvittelyn avulla. Eläkelaitoksen vastuusta yhteisesti kustannettavista etuuksista säädetään työntekijän eläkelain 179 §:ssä. Tarkempia säännöksiä ja määräyksiä annetaan lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella, kustannustenjakoperusteissa sekä eläkelaitosten laskuperusteissa. Tasausjärjestelmässä ovat mukana työntekijän eläkelain mukaista eläketurvaa hoitavat eläkelaitokset ja Merimieseläkekassa. Eläkkeen tasausosa rahoitetaan saman vuoden työeläkevakuutusmaksulla kerätyillä varoilla. Jos kerätty tasausmaksu ei riitä eläkkeiden tasausosien kustantamiseen, käytetään tasausvastuussa olevia varoja. Vastaavasti tasausvastuuta kertyy, kun vuosittain määrättävä työeläkevakuutusmaksun tasausosasta kertynyt maksutulo on suurempi kuin saman vuoden toteutunut tasauseläkemeno.

Maaailman terveysjärjestö WHO julisti uuden koronaviruksen aiheuttaman COVID-19 -tartuntatauti-epidemiaan pandemiaksi 11.3.2020. Suomessa pääministeri Sanna Marinin hallitus totesi 16.3.2020 yhdessä tasavallan presidentin kanssa, että Suomessa vallitsee koronavirustilanteen vuoksi poikkeusolot.

Pandemialla ja sen johdosta todetuilla poikkeusoloilla on merkittäviä vaikutuksia Suomen talouteen. Poikkeusolojen johdosta yritysten toimintamahdollisuudet ovat merkittävästi vähentyneet, mikä on johtanut muun muassa lomautusten poikkeuksellisen nopeaan kasvuun. Pandemia ja sen rajoittamistoimet sekä kansalaisten kokema pelko tautia kohtaan vähentävät merkittävästi taloudellista toimintaa yhteiskunnassa. Tällä on ollut merkittävä vaikutus yrityselämään, kun

yritysten asiakkaiden määrä on voimakkaasti vähentynyt tai niitä ei ole lainkaan. Lisäksi useat yritykset ovat riippuvaisia rajat ylittävistä toimitusketjuista, jotka ovat häiriintyneet koronaviruspandemian levittyä maanosasta ja maasta toiseen. Myös yritysten rahoitusasema ja taloudelliset toimintaedellytykset ovat heikentyneet voimakkaasti hyvin lyhyen ajan kuluessa. Pandemiatilanteen ja siihen liittyvien rajoitusten johdosta työnantajien asema on poikkeuksellisen haastava, ja tilanteen vaikutusten lieventämiseksi yksityisen sektorin työnantajien asemaa olisi syytä helpottaa. Yhtenä keinona olisi alentaa työnantajan työeläkevakuutusmaksua. Työnantajien ja yrittäjien tilanteen helpottamiseksi sosiaali- ja terveysministeriö on jo vahvistanut työntekijän eläkelain ja yrittäjän eläkelain mukaisiin vakuutusehtoihin muutokset, jotka antavat työeläkevakuutusyhtiöille mahdollisuuden pidentää pyynnöstä työeläkevakuutusmaksujen maksuaikaa enintään kolmella kuukaudella.

3 Tavoitteet

Lain tavoitteena on helpottaa yksityisellä sektorilla toimivien työnantajien asemaa koronaviruspandemian aiheuttamissa äkillisissä muutostilanteissa alentamalla tilapäisesti työllistämisen kustannuksia.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan annettavaksi laki työntekijän eläkelain mukaisen vakuutusmaksun tilapäisestä alentamisesta vuonna 2020. Työeläkevakuutusyhtiöiden työntekijän eläkelain mukaista työnantajan vakuutusmaksua alennettaisiin 2,6 prosenttiyksiköllä. Alennus kohdistuisi maksun tasausosaan. Samoin alennettaisiin eläkesäätiöiden ja eläkekassojen työntekijän eläkelain mukaisen vuosimaksun tasausosaa sekä merimieseläkelain mukaisen vuosimaksun tasausosaa. Maksunalennus olisi voimassa vuoden 2020 toukokuun alusta vuoden 2020 loppuun.

Maksunalennuksista aiheutuva tasausvastuun pienentyminen kuoletettaisiin korottamalla työeläkevakuutusyhtiöissä työnantajan työeläkevakuutusmaksua sekä eläkesäätiöissä, eläkekassoissa ja Merimieseläkekassassa vuosimaksun tasausosaa vuosina 2022–2025 siten, että tilapäisen alennuksen vaikutus saataisiin täysimääräisesti kompensoitua. Työntekijän eläkelain mukaista eläketurvaa hoitavat eläkelaitokset ja Merimieseläkekassa vastaisivat yhteisesti vakuutusmaksun alentamisesta aiheutuvasta tasausvastuun pienentymisestä.

Maksun alentaminen rahoitettaisiin käyttämällä hyväksi yksityisten alojen työeläkevakuutusmaksuilla aiempina vuosina kartutettua tasausvastuuta, joka on tarkoitettu tasausjärjestelmän puskuriksi. Talouskehityksellä on merkitystä myös työeläkejärjestelmän kestävyydelle pitkällä aikavälillä, koska suuri osa vuosittain maksettavista eläkkeistä rahoitetaan vuosittain työnantajilta ja työntekijöiltä perittävillä työeläkevakuutusmaksuilla. Tasausvastuuta kartutettaisiin uudestaan työnantajille vuosina 2022–2025 tehtävillä maksunkorotuksilla.

Maksunalennus kohdistettaisiin työnantajan osuuteen työeläkevakuutusmaksusta eikä sillä tai vuosina 2022–2025 tehtävillä korotuksilla työnantajan osuuteen olisi vaikutusta työntekijän työeläkevakuutusmaksuun. Maksunalennusta ja korotuksia ei myöskään otettaisi huomioon yrittäjän eläkelain ja maatalousyrittäjän eläkelain mukaisten vakuutusmaksujen määrässä eikä Työllisyysrahaston työeläkekustannusosuudessa.

Työnantajilla ei olisi oikeutta vakuutusliikkeen mahdollisesti tuottamasta ylijäämästä siltä osin kuin ylijäämää kertyy maksunalennusten voimassaoloajalta. Työeläkevakuutusyhtiöt eivät siis voisi maksaa asiakashyvityksiä kyseiseltä ajalta.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Työntekijän eläkelain mukaiseen työeläkevakuutusmaksuun annettava alennus pienentäisi vuoden 2020 maksutulokertymää 1,05 miljardia euroa, jos oletetaan, että koronakriisin vaikutuksesta vuoden 2020 palkkasumma alenee 2,5 prosenttiyksikköä vuoteen 2019 verrattuna. Jos kriisin vaikutukset olisivat suuremmat niin, että palkkasumma alenisi 4,0 prosenttiyksikköä, vaikutus maksukertymään pienenesi 1,02 miljardiin. Kriisi on vaikuttanut merenkulkualaansa keskimääräistä voimakkaammin, joten merimieseläkelain osalta on odotettavissa suurempi palkkasumman alentuminen kuin koko yksityisellä sektorilla. Jos merimieseläkelain mukaisen palkkasumman oletetaan alentuvan 20 prosenttia vuodesta 2019 ja Merimieseläkekassa alentaista merimieseläkelain mukaista eläkevakuutusmaksua saman verran kuin tällä esityksellä alennetaan vuosimaksun tasausosaa, vaikutus olisi 4 miljoonaa euroa.

Esitys ei suoraan alenna työnantajan osuutta merimieseläkelain mukaisesta eläkevakuutusmaksusta. Mahdollinen alennus on Merimieseläkekassan harkinnassa.

Maksunalennuksen takaisinmaksun arvioidaan korottavan vuosien 2022–2025 työnantajan osuutta työeläkevakuutusmaksusta 0,4 prosenttiyksikköä per vuosi. Jos talouden toipuminen kriisistä on heikkoa seuraavat vuodet eli palkkasumman kehitys kyseisinä vuosina jää matalaksi, vaatisi takaisinmaksu joidenkin vuosien osalta 0,5 prosenttiyksikön korotuksen työnantajan maksuun.

Eläkesäätiöiden ja eläkekassojen vuosimaksun tasausosan alentaminen pienentäisi eläkevastuuseen ja vastuovelkaan sisältyvän tasausvastuun määrää. Tämä pienentäisi vastaavalla määrällä eläkevastuun ja vastuuvelan muutoksesta aiheutuvaa kannatusmaksun ja vakuutusmaksun tarvetta. Eläkesäätiöiden ja -kassojen kannatusmaksuun ja vakuutusmaksuun vaikuttaa eläkemenon ja eläkevastuun ja vastuuvelan muutoksen ohella se, kartuttavatko laitokset vakavaraisuuspääomaa kannatus- ja vakuutusmaksuilla vai purkavatko ne vakavaraisuuspääomaa maksujen alentamiseen. Näin ollen vuosimaksun tasausosan alentaminen mahdollistaa kannatus- ja vakuutusmaksujen alentamisen. Merimieseläkekassassa vaikutus on vastaava kuin muissa eläkekassoissa.

Työeläkejärjestelmän tasausvastuun koko oli vuoden 2019 lopussa 9,4 miljardia euroa. Maksun alennus alentaista hetkellisesti tasausvastuuta maksutulokertymän pienennyksen verran.

Valtion talouteen esityksellä ei ole suoria vaikutuksia. Jos Merimieseläkekassa hakee muutosta työnantajan eläkevakuutusmaksuprosenttiin, valtion tuki merimieseläkelain mukaisesta eläkevakuutusmaksusta alenee vuonna 2020.

Eläkemaksujen madaltamisella on lyhyen aikavälin vaikutuksia yritysten työvoimakustannuksiin ja sitä kautta myös hintakilpailukykyyn. Työvoimakustannukset vaikuttavat yritysten tuotanto- ja investointipäätöksiin. Lyhyellä aikavälillä esityksellä voidaan arvioida olevan taloudellista toimintaa kiihdyttäviä vaikutuksia, jotka heijastuvat positiivina vaikutuksina työllisyyteen. Vuosien 2022–2025 osalta esitetyt muutokset lisäävät yritysten työvoimakustannuksia. Tällöin kustannusten nousulla olisi negatiivinen vaikutus yritysten toimeliaisuuteen ja työllisyyteen. Pidemmän aikavälin vaikutukset yritysten toimeliaisuuteen ja työllisyyteen voivat olla positiivisia, mikäli esitetyt muutokset ehkäisevät yritysten ajautumista sellaisiin vaikeuksiin, jotka johtaisivat tuotannon alasajoon tilapäisen talouden shokin johdosta.

5 Säännöskohtaiset perustelut

5.1 Laki työntekijän eläkelain mukaisen vakuutusmaksun tilapäisestä alentamisesta vuonna 2020

1 §. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin työntekijän eläkelain mukaisen vakuutusmaksun alentamisesta tilapäisesti 2,6 prosenttiyksiköllä. Maksunalennus olisi voimassa 1 päivästä toukokuuta 31 päivään joulukuuta 2020. Vakuutusmaksun alennus kohdistuisi sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamissa työeläkevakuutusyhtiöiden laskuperusteissa vuodelle 2020 määrättyyn perusmaksuprosenttiin, joka on 25,3 prosenttia. Alennettu perusmaksuprosentti olisi 22,7 prosenttia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin maksunalennuksesta aiheutuvan tasausvastuun pienentymisen kuolettamisesta. Tasausvastuun pienentymisen kuolettamiseksi vuosina 2022–2025 perittäisiin työnantajilta korotettua työeläkevakuutusmaksua. Vakuutusmaksun korotus kohdistuisi perusmaksuprosenttiin vastaavasti kuin 1 momentissa säädetty alennus. Vakuutusmaksujen korotusten tarkemmasta toteuttamisesta määrättäisiin työeläkevakuutusyhtiöiden hakemissa laskuperusteissa, jotka sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa. Työeläkevakuutusyhtiöiden laskuperusteissa, jotka koskevat vuosien 2022–2025 vakuutusmaksuja, olisi otettava huomioon vakuutusmaksun korotus.

2 §. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin merimieseläkelain mukaisen vuosimaksun tasausosan alentamisesta tilapäisesti 2,6 prosenttiyksiköllä. Alennus olisi voimassa vastaavan ajan kuin työntekijän eläkelain mukaisen vakuutusmaksun alennus. Alennus kohdistuisi merimieseläkelain mukaisen vuosimaksun tasausosan laskennassa käytettävään perusmaksun kertoimeen y^p , josta säädetään merimieseläkekassan vakuusteknisen vastuuvelan laskuperusteista ja perusteista merimieseläkelain 153 §:n mukaista vastuunjako varten annetun sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen (1015/2013) liitteen 2 kohdassa 12. Perusmaksun kertoimen alentaminen ei suoraan alentaisi työnantajan eläkevakuutusmaksua. Mahdolliset muutokset työnantajalta perittävään vakuutusmaksuun olisivat Merimieseläkekassan harkinnassa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin maksunalennuksesta aiheutuvan tasausvastuun pienentymisen kuolettamisesta. Tasausvastuun pienentyminen kuolettettaisiin korottamalla vuosina 2022–2025 vuosimaksun tasausosan laskennassa käytettävää perusmaksun kerrointa. Perusmaksun kertoimen korottaminen ei välttämättä suoraan korottaisi työnantajan eläkevakuutusmaksua. Mahdolliset muutokset työnantajan eläkevakuutusmaksuun olisivat Merimieseläkekassan harkinnassa.

3 §. Pykälässä säädettäisiin maksunalennuksen toteuttamisesta työntekijän eläkelain mukaista eläketurvaa hoitavien eläkekassojen ja eläkesäätiöiden osalta. Maksunalennus rahoitettaisiin tasausvastuusta. Jotta alennus toteutuisi kaikkien eläkelaitosten osalta yhtenäisesti, maksunalennus toteutettaisiin alentamalla eläkekassojen ja eläkesäätiöiden vuosimaksun tasausosan laskennassa käytettävän tasauskertoimen arvoa vastaavasti kuin työeläkevakuutusyhtiöiden laskuperusteiden perusmaksuprosentin arvoa alennetaan. Eläkekassojen ja eläkesäätiöiden vuosimaksun tasausosasta säädetään sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tasausosan alentamisesta eläkesäätiöiden osalta ja pykälän 2 momentissa eläkekassojen osalta. Eläkesäätiöiden osalta tasauskertoimesta säädetään eläkesäätiön eläkevastuun laskuperusteista annetun sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen (747/2019) liitteen 2 kohdassa 3. Eläkekassojen osalta tasauskertoimesta säädetään eläkekassan laskuperusteista yhteisesti kustannettavien kulujen jakamista varten annetun sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen (748/2019) liitteen 2 kohdassa 2. Tasausosan alentaminen ei suoraan alentaisi eläkesäätiöiden

työnantajalta perittävää kannatusmaksua ja eläkekassan työnantajalta perittävää vakuutusmaksua. Mahdolliset muutokset eläkevakuutusmaksuihin jäisivät kunkin eläkekassan ja eläkesäätiön päätettäväksi.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tasauskertoimen alentamisesta aiheutuvan tasausvastuun pienentymisen kuolettamisesta. Tasausvastuun pienentyminen kuolettettaisiin vuosina 2022–2025 korottamalla vuosimaksun tasausosan laskennassa käytettävän tasauskertoimen arvoa, joka vastaa suuruudeltaan työeläkevakuutusyhtiöiden laskuperusteiden perusmaksuprosenttia.

4 §. Pykälässä säädettäisiin tarkemmin siitä, miten määriteltäisiin se 1–3 §:ssä säädettyistä vakuutusmaksun ja vuosimaksun tasausosan alentamisesta aiheutuva tasausvastuun pienentyminen, joka vuosina 2022–2025 tulee kuolettaa. Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaisi vuoden 2021 keväällä asetuksella sen euromäärän, joka 1 §:ssä säädetystä maksunalennuksesta ja 2–3 §:ssä säädettyistä vuosimaksun tasausosien alentamisesta on todellisuudessa aiheutunut. Todellinen euromäärä riippuu maksunalennuksen voimassaoloaikana vakuutettujen työansioiden määrästä, joten summaa ei voida etukäteen vahvistaa. Euromäärä lasketaan työeläkelaitosten perimien työeläkemaksujen perusteena olleista ansiotiedoista. Vuosina 2022–2025 toteutettavien vakuutusmaksun ja vuosimaksun tasausosien korotusten vaikutuksen tulisi yhteensä vastata sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella vahvistettua euromäärää, jonka kuolettamatta olevaa osaa korotettaisiin vuosittain työntekijän eläkelain mukaisen eläkevakuutuksen erityisperusteissa määrätyllä perustekorolla. Perustekorokko määräytyy siten, että siinä otetaan huomioon eläkevastuiden laskennassa käytettävä rahastokorko 3 prosenttia sekä työeläkelaitosten keskimääräinen vakavaraisuusaste. Näin tasausvastuusta maksunalennuksiin käytetty rahamäärä tulisi kerättyä takaisin täysimääräisesti.

5 §. Esityksessä ehdotettu maksunalennus kohdistettaisiin työnantajan osuuteen työeläkevakuutusmaksusta eikä sillä olisi tarkoitus olla vaikutusta työntekijän työeläkevakuutusmaksuun. Koska työntekijän työeläkevakuutusmaksun määrään vaikuttaa työntekijän eläkelain mukainen keskimääräinen työeläkevakuutusmaksu, pykälässä säädettäisiin erikseen, että määrättäessä työntekijän työeläkevakuutusmaksuprosenttia vuosille 2020–2025, ei otettaisi huomioon työntekijän eläkelain mukaisen vakuutusmaksun tilapäistä alennusta ja korotusta.

6 §. Pykälässä säädettäisiin maksunalennuksen vaikutuksesta työeläkevakuutusyhtiöiden antamiin asiakashyvityksiin. Tässä laissa ehdotetaan yksityisten alojen työnantajille poikkeuksellisia helpotuksia työeläkevakuutusmaksuihin. Niiden lisäksi yhtiökohtaisia asiakashyvityksiä ei maksettaisi siltä osin kuin niitä mahdollisesti kertyisi maksunalennuksen ajalta. Koronapandemian aiheuttamassa poikkeuksellisessa tilanteessa on perusteltua, että maksunalennuksen ajalta mahdollisesti kertynyt vakuutusliikkeen ylijäämä jää työeläkevakuutusyhtiöihin vahvistamaan niiden vakavaraisuuspääomia. Työnantajalla ei siis olisi oikeutta osuuteen vakuutusliikkeen mahdollisesti tuottamasta ylijäämästä siltä osin kuin se on kertynyt maksunalennuksen aikaiselta ajalta. Tällä ei ole vaikutusta työntekijän maksuosuuteen. Ylijäämäksi tulkitaan tässä sekä eläkkeiden toimeenpanosta kertyvä niin sanottu hoitokustannusylijäämä että työeläkeyhtiön vakavaraisuudesta tuleva osuus.

7 §. Esityksessä ehdotettu maksunalennus ei koskisi yrittäjän eläkelain ja maatalousyrittäjän eläkelain mukaisia vakuutuksia. Koska yrittäjän eläkelain ja maatalousyrittäjän eläkelain mukaiset vakuutusmaksut määräytyvät työntekijän eläkelain mukaisen vakuutuksen keskimääräisen vakuutusmaksun perusteella, säädettäisiin pykälässä, että määrättäessä näitä vakuutusmaksuja vuosille 2020–2025 ei otettaisi huomioon työntekijän eläkelain mukaisen vakuutusmaksun tilapäistä alennusta ja korotusta.

8 §. Pykälässä säädettäisiin Työllisyysrahaston työeläkekustannusosuuden laskennasta vuosina 2020–2025. Työntekijän eläkelain 182 §:n mukaan Työllisyysrahasto maksaa Eläketurvakeskukselle työeläkekustannusosuuden, jolla katetaan työttömyys- ja koulutusajan huomioon ottamisesta aiheutuvaa vastuuta ja kuluja. Työllisyysrahaston osuus työeläkekustannuksista määrätään siten, että se arvion mukaan vastaa määrää, joka saataisiin, jos edellä tarkoitetuista työ- ja ansiotuloista suoritettaisiin työntekijän eläkelain mukaista keskimääräistä työeläkevakuutusmaksua vastaava maksu. Pykälässä säädettäisiin, että määrättäessä Työllisyysrahaston osuutta työeläkekustannuksista vuosille 2020–2025 ei otettaisi huomioon työntekijän eläkelain mukaisen vakuutusmaksun tilapäistä alennusta ja korotusta.

9 §. Pykälän 1 momentti sisältäisi voimaantulosäännöksen.

Pykälän 2 momentin mukaan lain 1 §:ssä tarkoitettua perusmaksun kerrointa ja 3 §:ssä tarkoitettua vuosimaksun tasauserrointa sovellettaisiin vakuutusmaksuihin, jotka perustuvat sellaisiin ansioihin, jotka on maksettu 1 päivä toukokuuta 2020 ja 31 päivä joulukuuta 2020 välisenä aikana. Työntekijän eläkelain 71 §:n mukaan eläkkeen perusteena oleva työansio katsotaan sen kalenterikuukauden ansioksi, jona se on maksettu. Tätä säännöstä kutsutaan maksuperiaatteeksi. Maksuperiaatetta sovellettaisiin myös tässä laissa säädetyn maksunalennuksen kohdentamisessa.

Pykälän 3 momentin mukaan lain 2 §:ssä tarkoitettua perusmaksun kerrointa sovellettaisiin eläkevakuutusmaksuihin, jotka perustuvat sellaisiin ansioihin, jotka merimieseläkelain täytäntöönpanosta annetun valtioneuvoston asetuksen (1408/2006) 1 §:n mukaan kohdentuvat 1 päivä toukokuuta 2020 ja 31 päivä joulukuuta väliselle ajalle. Kyseisen asetuksen säännöksen mukaan työansion kohdentamisessa maksuperiaatetta sovelletaan siten, että työansio katsotaan maksetuksi sinä päivänä, jona se on merimiehen nostettavissa.

6 Lakia alemman asteinen sääntely

Lain 4 § sisältäisi asetuksenantovaltuuden. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella vahvistettaisiin vuonna 2021 se euromäärä, jonka suuruinen tasausvastuun pienentyminen vuonna 2020 toteutettavista maksunalennuksista on aiheutunut.

7 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian ja se olisi voimassa vuoden 2025 loppuun.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

työntekijän eläkelain mukaisen vakuutusmaksun tilapäisestä alentamisesta vuonna 2020

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Poiketen siitä, mitä sosiaali- ja terveysministeriön työntekijän eläkelain (395/2006) 166 §:n nojalla 15 päivänä marraskuuta 2019 ja 27 päivänä marraskuuta 2019 vahvistamissa työeläkevakuutusyhtiöiden eläkevakuutuksen erityisperusteissa määrätään, vuoden 2020 perusmaksun kerroin on 0,227 vuoden 2020 toukokuun alusta vuoden 2020 loppuun.

Edellä 1 momentissa säädetystä vakuutusmaksun alentamisesta aiheutuva tasausvastuun pienentyminen kuoletetaan korottamalla 1 momentissa tarkoitettua perusmaksun kerrointa vuosina 2022–2025. Työeläkevakuutusyhtiölle maksettavien vakuutusmaksujen laskuperusteisiin on sisällytettävä edellä mainittu perusmaksun korotus.

2 §

Poiketen siitä, mitä merimieseläkelain (1290/2006) 159 ja 202 §:n nojalla on säädetty, vuoden 2020 vuosimaksun tasausosan laskennassa käytettävän perusmaksun kertoimen arvo on 0,227 vuoden 2020 toukokuun alusta vuoden 2020 loppuun.

Edellä 1 momentissa säädetystä kertoimen alentamisesta aiheutuva tasausvastuun pienentyminen kuoletetaan korottamalla 1 momentissa tarkoitettua kertoimen arvoa vuosina 2022–2025.

3 §

Poiketen siitä, mitä eläkesäätiön eläkevastuun laskuperusteista säädetään työntekijän eläkelain 166 §:n 2 momentin nojalla, vuoden 2020 tasauskertoimen arvo on 0,227 vuoden 2020 toukokuun alusta vuoden 2020 loppuun.

Poiketen siitä, mitä eläkekassan laskuperusteista työntekijän eläkelain 179 §:n 4 momentin 2 kohdan nojalla säädetään, vuoden 2020 tasauskertoimen arvo on 0,227 vuoden 2020 toukokuun alusta vuoden 2020 loppuun.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettua tasauskertoimen alentamisesta aiheutuva tasausvastuun pienentyminen kuoletetaan vuosina 2022–2025 korottamalla tasauskertoimen arvoa.

4 §

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella säädetään vuonna 2021 se euromäärä, jonka suuruinen tasausvastuun pienentyminen 1 §:n 1 momentissa, 2 §:n 1 momentissa ja 3 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista maksujen alentamisista on aiheutunut. Edellä 1 §:n 2 momentissa, 2 §:n 2 momentissa ja 3 §:n 3 momentissa tarkoitettujen vuosina 2022–2025 toteutettavien maksujen korotusten tulee määrältään yhteensä vastata euromäärää. Asetuksella säädettyjen euromäärän kuolettamatta olevaa osaa korotetaan vuosittain työntekijän eläkelain 166 §:n 1 momentin nojalla vahvistetuissa työntekijän eläkelain mukaisen eläkevakuutuksen erityisperusteissa määrättyllä perustekorolla. Euromäärä säädetään sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

5 §

Sovellettaessa työntekijän eläkelain 153 §:ää vuosien 2020–2025 työntekijän työeläkevakuutusmaksuun otetaan mainitun lain mukaisen vakuutuksen keskimääräinen työeläkevakuutusmaksu huomioon ilman 1 §:ssä tarkoitettua alennusta ja korotusta.

HE 37/2020 vp

6 §

Sen estämättä, mitä työntekijän eläkelain 169 §:n 3 momentissa säädetään, työnantajalla ei ole oikeutta osuuteen vakuutusliikkeen mahdollisesti tuottamasta ylijäämästä siltä osin kuin se on kertynyt 1 päivän toukokuuta 2020 ja 31 päivän joulukuuta 2020 väliseltä ajalta.

7 §

Sovellettaessa yrittäjän eläkelain (1272/2006) 114 §:n 2 momenttia ja maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2016) 22 §:n 3 momenttia vuosien 2020–2025 yrittäjän työeläkevakuutusmaksuprosenttiin ja maatalousyrittäjän työeläkevakuutusmaksun perusprosenttiin otetaan työntekijän eläkelain mukaisen vakuutuksen keskimääräinen vakuutusmaksu huomioon ilman 1 §:ssä tarkoitettua alennusta ja korotusta.

8 §

Sovellettaessa työntekijän eläkelain 182 §:n 2 momenttia vuosien 2020–2025 Työllisyysrahaston työeläkekustannusosuuteen otetaan mainitun lain mukaista keskimääräistä työeläkevakuutusmaksua vastaava maksu huomioon ilman 1 §:ssä tarkoitettua alennusta ja korotusta.

9 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 2025. Edellä 1 §:n 1 momentissa säädettyä perusmaksun kerrointa ja 3 §:n 1 ja 2 momentissa säädettyä vuosimaksun tasauskerrointa sovelletaan vakuutusmaksuihin, jotka perustuvat sellaisiin ansioihin, jotka on maksettu 1 päivänä toukokuuta 2020 tai sen jälkeen mutta ennen vuoden 2020 loppua.

Edellä 2 §:n 1 momentissa säädettyä vuosimaksun perusmaksun kerrointa sovelletaan eläkevakuutusmaksuihin, jotka perustuvat sellaisiin ansioihin, jotka merimieseläkelain nojalla mainitun lain täytäntöönpanosta annettujen säännösten mukaan kohdentuvat 1 päivään toukokuuta 2020 tai sen jälkeiseen aikaan ennen vuoden 2020 loppua.

Helsingissä 2.4.2020

Pääministeri

Sanna Marin

Sosiaali- ja terveysministeri Aino-Kaisa Pekonen